

**ROTTERDAM
IN
SLAVERNIJ**

ROTTERDAM

IN

**ALEX
VAN
STIPRIAAN**

SLAVERNIJ

Dit boek is onderdeel van een serie van drie boeken die tot stand kwamen als gevolg van een opdracht van de stad Rotterdam aan het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV-KNAW) om het koloniale en slavernijverleden van de stad te onderzoeken.

De drie boeken werden gelijktijdig gepubliceerd:

Gert Oostindie (red.), *Het koloniale verleden van Rotterdam*

Alex van Stipriaan, *Rotterdam in slavernij*

Francio Guadeloupe, Liane van der Linden en Paul van de Laar (red.),

Rotterdam, een postkoloniale stad in beweging

Afbeelding omslag: Detail slavernijmonument, Rotterdam (FOTO: ENGELIEN DE RUIJTER)

Vormgeving: Bart van den Tooren

© 2020 ALEX VAN STIPRIAAN

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*No part of this book may be reproduced in any way whatsoever
without the written permission of the publisher.*

ISBN 9789024432264

NUR 680

WWW.BOOMGESCHIEDENIS.NL
WWW.BOOMUITGEVERSAMSTERDAM.NL

*Voor Stanley Wassenaar
die het uitkomen van dit boek
net niet meer heeft mogen meemaken*

INHOUD

INLEIDING 17

HOOFDSTUK 1

ROTTERDAM EN HET PERSPECTIEF VAN SLAVERNIJ 29

- Johan van der Veken aan de start 33
- ‘Gewone’ Rotterdammers 40
- Rotterdammers in het Caribisch gebied 42
- Rotterdammers in West-Afrika 44
- Rotterdammers en witte slaven 45
- Verbeelding van slavernij 50

HOOFDSTUK 2

DE FAMILIE DE MEY IN SLAVERNIJ 63

- Brazilië en Curaçao 65
- Suriname 67
- Groot Marseille/*Jakobi* 70
- Kortom 78

HOOFDSTUK 3
ROTTERDAM EN DE WIC IN HET ATLANTISCH GEBIED 83

- De Rotterdamse wic 85
- Bewindhebber H.W. Nobel 93
- Het West-Indisch Huis 95
- Tweede wic (1674-1791) 96
- Bewindhebbers Du Bois en Van Berckel 104
- De Van Belles 107
- De Van Belles en de Brandenburgs Afrikaanse Compagnie 109
- Rotterdam in niet-Nederlandse slavernij-activiteiten 112
- Tabak, suiker en koffie 113
- Guinea-goederen 117
- Rotterdam, Tobago en Sint Eustatius 120
- Rotterdamse slavenhandel in de negentiende eeuw 123
- Kortom 124

HOOFDSTUK 4
DE WERELD VAN DE WILLEM EN CAROLINA 127

- Vorbereiding 133
- De *Willem en Carolina* in Rotterdam 136
- Naar Afrika 143
- Langs Afrikaanse kusten 145
- Mensen kopen 146
- Willem en Carolina's* Afrikaanse handel 150
- De oversteek 154
- Verslag van een slavenhaler 157
- Verkocht 164
- Naar huis 169
- Kortom 173

HOOFDSTUK 5
ROTTERDAM OP CURAÇAO 177

- Rotterdamse connecties 178
- Nog meer Rotterdamse connecties 182
- Plantages 190

Slavernij 194
Kortom 201

HOOFDSTUK 6
ROTTERDAM IN SURINAME 205

Rotterdams plantagebezit 206
Plantage Driesveld/*Tessié* 214
Leven op *Tessié* 221
Families op *Tessié* 232
Wereldbeelden op *Tessié* 243
Kortom 245

HOOFDSTUK 7
ROTTERDAMSE ONDERNEMERS IN SLAVERNIJ 249

Coopstad & Rochussen (C&R) 250
Ferrand Whaley Hudig & Zoon (FWH) 256
Netwerken rond de familie Baelde 268
Wed. A. Hamilton & Meyners (H&M) 277
Colin Campbell Dent & Co. (CCD) 284
Kortom 287

HOOFDSTUK 8
'ROTTERDAMS' VERZET TEGEN DE SLAVERNIJ 293

Caribisch verzet 294
Rotterdams verzet 312
Kortom 329

HOOFDSTUK 9
AFRO-ROTTERDAMMERS EN ERFENISSEN VAN SLAVERNIJ 333

Afro-Rotterdammers tijdens de slavernij 334
Na de slavernij 344
Mentale erfenissen van slavernij 355
Kortom 368

EPILOOG 371

<i>Noten</i>	379
<i>Afkortingen</i>	416
<i>Bibliografie</i>	417

Bijlagen

- I. Manschappen WIC Kamer de Maze in West-Afrika, 1700-1730*
 - II. WIC-schepen Kamer de Maze, 1623-1740*
- III. Particuliere slavenscheepen uit Rotterdam/Hellevoetsluis, 1692-1790*
 - IV. Productielocaties voor de slavenkoloniën 1768*
- V. Slavenverkopers in Afrika (Congo-gebied) aan de Willem en Carolina, 1754*
 - VI. Verkochte slaven in Suriname van de Willem en Carolina, 1754*
 - VII. Verkochte slaven op Curaçao van de Willem en Carolina, circa 1756*
 - VIII. Benodigdheden voor een plantage als Driesveld, circa 1773*
- IX. Rotterdamse ondernemers in relatie tot Suriname of Curaçao, circa 1780*
 - X. Rotterdamse retourschepen naar Suriname in de achttiende eeuw*
 - XI. Afro-Rotterdammers' in Suriname, 1786*
 - XII. Afro-Surinamers die in Rotterdam hebben verbleven, 1750-1780*

Figuren en tabellen

- 1 Aantal schepen, soldaten en matrozen naar Brazilië, per WIC-kamer, 1639-1641*
 - 2 Aantal door Kamer de Maze uitgerede schepen, 1621-1674 (Eerste WIC)*
- 3. WIC-schepen in de vaart op West-Afrika per activiteit en per kamer, 1674-1740*
 - 4 WIC-scheepsreizen van de Kamer de Maze, 1623-1740*
- 5 Inschepingsgebieden Afrika van Rotterdamse en alle Nederlandse slavenscheepen 1621-1800*
- 6 Verloop van de Middenreis van slavenscheepen vergeleken voor Rotterdamse en alle Nederlandse slavenscheepen, 1621-1800*
- 7 Aantal plantages en hun slavenbevolking Curaçao en Suriname, 1789-1863*

<i>Illustratieverantwoording</i>	464
<i>Namenregister</i>	468

1. 1. Steeds Sluys	33. Pottery fleesch
2. 2. Laurens Kerk	34. Valke brugge
3. 3. Slach Street	35. 5. Dijkers fleesch
4. 4. Lamps fleesch	36. Kalck fleesch
5. 5. Oude Kerk Street	37. Luffrou Croeff fleesch
6. 6. Nieuwe Kerk Street	38. Tal fleesch
7. 7. Met Spuys	39. Salm fleesch
8. 8. 1. Beshuys of Eng kerk	40. Mandmakers brugge
9. 9. West Street en Brugge	41. De Rys tuyn
10. 10. Gylfhou fleesch	42. 1. West fleesch
11. 11. Vlae Mart	43. De Aem brugge
12. 12. Ankers Steeck	44. De Nieuw Tuyn
13. 13. Oude Vismart	45. Wachteos fleesch
14. 14. Mariam fleesch	46. Male Street
15. 15. Korum Mart	47. Lemans fleesch
16. 16. Hobb fleesch	48. Roemers fleesch
17. 17. Coes Steeff fleesch	49. Ammonia fleesch
18. 18. Wachteos fleesch	50. Steen Tommerweeff
19. 19. Olyfhou fleesch	51. Nieu Kerk
20. 20. Raet fleesch	52. Stads Timmerhuys
21. 21. Dikkelden Steen fleesch	53. Groenen del
22. 22. Serviteurs fleesch	54. Pauwe Street
23. 23. Valke fleesch	55. Rogaer Street
24. 24. Oude mannen huys	56. Koe Street
25. 25. Jan Ivis fleesch	57. Admiraleijes H.
26. 26. 1. Gylfhou huys	58. Spanghe Kay
27. 27. Versuuen huys	59. Stads Stankhuys
28. 28. Gylf Sluys	60. Steeff Boort
29. 29. West Sluys	61. Oude Steeff
30. 30. Deel huys	62. West Steeff
31. 31. De Oost Boort	63. Cleins Scheepmakers huys
32. 32. Sluys	

64. Lange Dreef fleesch
 65. De Langen Dreef
 66. Twee wille Clamen Leuue fleesch
 67. Omghebon fleesch
 68. Keyfou fleesch
 69. West fleesch
 70. Keyfou brugge
 71. Wya Street 72. Steen fleesch
 73. Room fleesch
 74. Brug fleesch
 75. Cleins wille huys
 76. West Indisch huys en St.
 77. Vlae fleesch
 78. Cornich fleesch
 79. Dreef brugge
 80. Blaemne steen
 81. Kroom
 82. Gapers brugge
 83. De Ruyt
 84. Rogaer fleesch
 85. Veldhuys Dijk
 86. West nieuwe landt
 87. Nieuwe Street
 88. Moute fleesch

